

Rozvojový rámec po roku 2015

1. Miléniové rozvojové ciele – úspechy a neúspechy

Miléniové rozvojové ciele (MRC) prijaté v roku 2000 reprezentovali dôležitý míľnik v oblasti rozvojovej spolupráce.

Miléniové rozvojové ciele sú konkretizáciou základnej celosvetovej dohody o odstránení chudoby a podporovaní ľudského rozvoja. Tieto ciele sa v poslednom desaťročí osvedčili ako nástroje na zvyšovanie povedomia verejnosti, posilňovanie politickej vôle a mobilizovanie zdrojov na odstránenie chudoby. Doteraz sa dosiahli tieto výsledky:

- Podľa údajov Svetovej banky podiel ľudí žijúcich z menej ako 1,25 USD na deň (ceny z roku 2005) sa znížil z úrovne 43 % v roku 1990 na 22 % v roku 2008. Predpokladá sa, že cieľ sledujúci zníženie podielu ľudí žijúcich v extrémnej chudobe na polovicu bol dosiahnutý v roku 2010.
- Cieľ sledujúci zníženie podielu obyvateľstva bez prístupu k bezpečnej pitnej vode na polovicu bol celosvetovo dosiahnutý v roku 2010, pričom v období rokov 1990 až 2010 viac ako dve miliardy ľudí získali prístup k bezpečnej pitnej vode.
- Počet žiakov zapísaných do základných škôl na celosvetovej úrovni sa zvýšil v priemere na 89 %, pričom v súčasnosti je pravdepodobnosť zápisu dievčat takmer rovnako vysoká ako pri chlapcoch.
- Pravdepodobnosť úmrtia detí na choroby alebo podvýživu sa podstatne znížila.
- Výskyt infekcie HIV vo svete naďalej klesá a prístup k antiretrovirálnym liekom sa podstatne zlepšil.

Od roku 2000 sa celosvetová ročná oficiálna rozvojová pomoc zvýšila takmer o 70 % na 96 miliárd EUR a podiel oficiálnej rozvojovej pomoci smerujúcej do najmenej rozvinutých krajín sa viac ako zdvojnásobil.

Ťažkosti s plnením miléniových rozvojových cieľov však pretrvávajú a zaostáva najmä subsaharská Afrika. Už v súčasnosti je jasné, že väčšina MRC v roku 2015 nedosiahne stanovené indikátory.

1,3 miliardy ľudí vo svete ešte stále žijú v extrémnej chudobe v dôsledku nízkych príjmov. Viac ako 850 miliónov ľudí trpí hladom. Viac ako 1,5 miliardy ľudí žije v krajinách poznačených násilným konfliktom.

Približne 61 miliónov detí ešte stále nechodí do školy. Ženy sú aj naďalej diskriminované a sú vystavené vážnym zdravotným rizikám, najmä pokiaľ ide o zdravie matiek a sexuálne a reprodukčné zdravie žien a s tým súvisiace práva. Podľa odhadov 2,5 miliardy ľudí nemá prístup k dôstojným hygienickým zariadeniam a 780 miliónov ľudí ešte stále nemá prístup k čistej a bezpečnej pitnej vode. 7 miliónov ľudí s HIV/AIDS ešte stále nemá prístup k liečbe.

Svet ešte zďaleka nedosiahol cieľ plnej a produktívnej zamestnanosti a dôstojnej práce pre všetkých. Približne 200 miliónov ľudí je bez práce a z toho 75 miliónov sú mladí ľudia. Iba 20 % svetovej populácie má prístup k primeranej sociálnej ochrane.

Trvalo neudržateľné využívanie a riadenie obmedzených zdrojov planéty ohrozuje životy a dobré životné podmienky budúcich generácií.

2. Nové výzvy

Svet prešiel od roku 2000 obrovskými zmenami. Okrem iného došlo k výrazným posunom v hospodárskej a politickej rovnováhe vo svete, nárastu celosvetového obchodu, zmene klímy a vyčerpaniu prírodných zdrojov, technologickej zmene, hospodárskej a finančnej kríze, zvýšeniu

spotreby potravín a kolísavosti ich cien, zvýšeniu spotreby energie, zmene a migrácii populácie, násiliu a ozbrojeným konfliktom, prírodným katastrofám, katastrofám zavineným ľuďmi a k prehlbovaniu nerovností. Politická a globálna realita sa zmenila tak, že niektoré z rozvojových krajín spoluvytvárajú rozhodnutia na globálnej úrovni a sami sa stávajú donormi (Brazília, Rusko, India a Čína).

Súčasná diskusia o tom, čo bude nasledovať po MRC po roku 2015 bude determinovať budúcnosť globálnej rozvojovej spolupráce. Pokiaľ sa novému rámcu podarí adresovať meniacu sa realitu, mnohpočetné výzvy a príčiny chudoby (nielen následky), môže vytvoriť komplexnejšiu agendu na znižovanie chudoby a zabezpečenie udržateľného rozvoja.

3. Čo sa zatiaľ udialo v diskusii o novom rozvojovom rámci?

OSN

V súlade so závermi prijatými na plenárnom zasadnutí Valného zhromaždenia OSN o MRC v roku 2010 bol založená pracovná skupina „UN System Task Team on the post-2015 Development Agenda“, ktorá publikovala svoju prvú správu pod názvom „Realising the Future We Want for All“ v júni 2012. V správe je navrhnutá vízia rozvoja založená na **štyroch kľúčových pilieroch**:

1. Inkluzívny sociálny rozvoj

- Kvalitné vzdelanie pre všetkých
- Adekvátne výživa pre všetkých
- Znížená úmrtnosť a chorobnosť
- Rodová rovnosť
- Univerzálny prístup k čistej vode a sanite

Inkluzívny sociálny rozvoj má byť dosiahnutý prostredníctvom: udržateľnej potravinovej bezpečnosti, univerzálného prístupu k zdravotnej starostlivosti a kvalitnému vzdelávaniu, inkluzívneho systému sociálnej ochrany, manažmentu demografickej dynamiky a spravodlivých pravidiel riadenia migrácie.

2. Inkluzívny ekonomický rozvoj

- Odstránenie chudoby a hladu
- Odstránenie nerovností
- Zabezpečenie dôstojnej práce a zamestnanosti

Inkluzívny ekonomický rozvoj má byť dosiahnutý prostredníctvom: spravodlivého a stabilného globálneho systému obchodu, adekvátneho financovania rozvoja a stabilného finančného systému, prístupu k technológiám a vedomostiam, prístupu k udržateľným zdrojom energie pre všetkých, koherentných makroekonomických a rozvojových politík zameraných na podporu inkluzívneho a „zeleného rastu“.

3. Environmentálna udržateľnosť

- Ochrana biodiverzity
- Boj proti klimatickej zmene
- Zvládanie rizík prírodných katastrof

Environmentálna udržateľnosť má byť dosiahnutá prostredníctvom: udržateľného využívania prírodných zdrojov (biodiverzita, ovzdušie, oceány, lesy), manažmentu odpadov, manažmentu rizík prírodných katastrof a zlepšenia pripravenosti na katastrofy.

4. Mier a bezpečnosť

- Odstránenie násilia a konfliktov a zneužívania
- Bezkonfliktný prístup k prírodným zdrojom

Mier a bezpečnosť majú byť dosiahnuté prostredníctvom: demokratického a koherentného globálneho systému vládnutia, princípov dobrej správy vecí verejných a zásad právneho štátu, prevencie konfliktov a mediácie, ochrany ľudských práv, posilnenia postavenia žien.

Vízia je zároveň postavená na **troch základných princípoch**:

1. Ľudské práva (základné ľudské práva, sociálne a ekonomické, občianske a politické práva, právo na rozvoj)
2. Rovnosť (odstránenie nerovností v spoločnosti, podpora postavenia žien a mladých ľudí a najviac znevýhodnených skupín)
3. Trvalá udržateľnosť (udržateľný manažment prírodných zdrojov, zníženie emisií skleníkových plynov)

Od mája 2012 zorganizovala OSN 50+ národných konzultácií v rozvojových krajinách a tematické konzultácie na viac ako desať tém, ako je napríklad voda, potravinová bezpečnosť a výživa.

Dôležitým paralelným procesom okrem „rozvojovej línie“ je „lína trvalej udržateľnosti“, ktorú prezentovala Konferencia OSN pre trvalo udržateľný rozvoj v Rio de Janeiro v júni 2012 (Rio+20). Záverečné vyhlásenie konferencie pod názvom „The Future We Want“ definuje proces tvorby „univerzálnych cieľov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja“ (Sustainable development Goals - SDGs), ktoré by mali byť nadstavbou miléniových rozvojových cieľov a stať sa súčasťou rozvojovej agendy po roku 2015, a to nielen pre rozvojové štáty, ale celý svet.

Európska komisia (EK)

V rámci EK bol založený koordinačný mechanizmus, vedený generálnym riaditeľstvom pre rozvoj a spoluprácu a Generálnym riaditeľstvom pre životné prostredie, s cieľom zabezpečiť kohéziu oboch línii. V júni až septembri 2012 EK zorganizovala verejné konzultácie s cieľom informovať o pozícii EÚ k rozvojovému rámcu po roku 2015. Vo februári 2013 EK zverejnila komunikáciu pod názvom „A decent life for all by 2030 – Ending poverty and giving the world a sustainable future“. Rozvojový rámec po roku 2015 bol diskutovaný na Výbore ministrov zahraničných vecí členských štátov EÚ (Foreign Affairs Council) v októbri 2012 a počas neformálneho stretnutia ministrov a štátnych tajomníkov pre rozvojovú spoluprácu v Dubline vo februári 2013.

Prioritné prvky všeobecného rozvojového rámca po roku 2015 podľa Európskej komisie

Ciele na obdobie po roku 2015 musia byť dlhodobé a musia sa snažiť o vymedzenie hnacích síl pre dosiahnutie trvalo udržateľnej budúcnosti: vychádzajúc zo spoločnej vízie do roku 2050 by ciele a úlohy mali byť zamerané na časový horizont do roku 2030. Keďže všeobecným cieľom rámca by malo byť odstránenie chudoby a trvalo udržateľný rozvoj, prioritné výzvy musia zohľadňovať obe vyššie uvedené perspektívy.

a) Základná životná úroveň

Je potrebné dokončiť aktivity začaté v rámci súčasných miléniových rozvojových cieľov. Ciele zamerané na stimulovanie opatrení na dosiahnutie kľúčových noriem v oblasti vzdelávania, výživy, čistej vody a čistého vzduchu pomôžu odstrániť hlad a zlepšiť

potravinovú bezpečnosť, zdravie a dobré životné podmienky. Ciele by mali stimulovať aj opatrenia na dosiahnutie produktívnej zamestnanosti a dôstojnej práce pre všetkých vrátane mladých ľudí, žien a osôb so zdravotným postihnutím.

b) Hnacie sily inkluzívneho a trvalo udržateľného rastu

Skúsenosti krajín, ktorým sa podarilo dostať z chudoby, dokazujú, akú dôležitú úlohu zohrávajú kľúčové hnacie sily inkluzívneho a trvalo udržateľného rastu, najmä pri poskytovaní hlavných služieb ľudského rozvoja a rastu a vytváraní dôstojných pracovných miest. O štrukturálnu transformáciu by sa mali snažiť všetky krajiny bez ohľadu na fázu ich rozvoja, aby sa umožnilo zavedenie trhovo orientovaných, otvorených hospodárstiev, ktoré podporujú inkluzívny a trvalo udržateľný rast, zlepšujú výrobné kapacity, podporujú rozvoj súkromného sektora, investície a tvorbu bohatstva, podporujú prechod na inkluzívne ekologické hospodárstvo.

c) Trvalo udržateľné riadenie prírodných zdrojov

Trvalo udržateľné riadenie a využívanie prírodných zdrojov je nevyhnutné na podporu hospodárskeho rastu a zamestnanosti, najmä v sektoroch primárnej výroby, ako napr. poľnohospodárstvo, rybné hospodárstvo a lesné hospodárstvo, alebo v sektoroch služieb ako cestovný ruch. 70 % chudobnej populácie vo svete žije vo vidieckych oblastiach a jej prežitie a dobré životné podmienky priamo závisia od biodiverzity a ekosystémových služieb, takže je citlivejšia na nedostatok a riziká súvisiace so zmenou klímy.

d) Rovnoprávnosť, rovnosť a spravodlivosť

Dôležitosť spravodlivosti, rovnosti, ľudských práv, demokracie a ostatných aspektov dobrej správy vecí verejných zďaleka presahuje ich vplyv na pokrok pri plnení rozvojových cieľov v oblasti príjmu, vzdelávania, zdravia a ostatných základných potrieb. Zohrávajú dôležitú úlohu vo všetkých krajinách. Nedávne udalosti v severnej Afrike a na Blízkom východe poukázali na význam inkluzívnych politických systémov, spravodlivosti a zamestnanosti, najmä v prípade mladých ľudí, a vyzdvihli, že pokrok pri plnení miléniových rozvojových cieľov je síce podstatný, avšak nestačí. Správa vecí verejných zostáva aj v nasledujúcich rokoch celosvetovou výzvou.

e) Mier a bezpečnosť

V prípade fyzického nebezpečenstva, vysokej miery nerovnosti, problémov v oblasti správy vecí verejných a nízkej alebo neexistujúcej inštitucionálnej kapacity, je veľmi zložitý dosiahnuť trvalo udržateľný pokrok v oblasti kľúčových referenčných ukazovateľov miléniových rozvojových cieľov, ako sú chudoba, zdravie, vzdelávanie alebo hygienické zariadenia. Preto je nevyhnutné riešiť prvotné príčiny tejto situácie a prijať náležité preventívne opatrenia.

Zásady všeobecného rámca na obdobie po roku 2015

Komisia navrhuje, aby EÚ sledovala nasledujúce zásady vo svojich diskusiách o rámci na obdobie po roku 2015:

a) Rozsah pôsobnosti

Rámec by mal byť univerzálny z hľadiska ambícií i pôsobnosti, pričom jeho ciele by sa mali uplatňovať na všetky krajiny.

Rámec by mal zahŕňať tri rozmery trvalo udržateľného rozvoja – **hospodársky, sociálny**

Materiál bol vytvorený v rámci projektu „Koordinácia odbornej spolupráce mimovládnych rozvojových organizácií v záujme zvyšovania efektívnosti slovenskej rozvojovej pomoci“, financovaného zo zdrojov SlovakAid.

a environmentálny, t.j. rámec by mal integrovaným spôsobom zahŕňať:

- základný ľudský rozvoj,
- hnacie sily trvalo udržateľného a inkluzívneho rastu a rozvoja, ktoré sú nevyhnutné z hľadiska štrukturálnej transformácie hospodárstva, ktorá je nutná na zabezpečenie tvorby produktívnych kapacít a zamestnanosti a zabezpečenie prechodu na inkluzívne ekologické hospodárstvo schopné riešiť výzvy súvisiace so zmenou klímy, a
- trvalo udržateľné riadenie prírodných zdrojov.

Rámec by sa mal zaoberať aj spravodlivosťou, rovnosťou a rovnoprávnosťou, pričom by mal zahŕňať aj otázky týkajúce sa **ľudských práv, demokracie a zásad právneho štátu**, ako aj posilnenia postavenia žien a rodovej rovnosti, ktoré nie sú rozhodujúce iba z hľadiska inkluzívneho a trvalo udržateľného rozvoja, ale aj ako hodnoty. Rámec by mal riešiť aj otázku **mieru a bezpečnosti**, pričom by mal nadväzovať na doterajšie práce v oblasti konsolidovania mieru a budovania štátu.

b) Povaha cieľov a ich počet

Počet cieľov by mal byť obmedzený a ciele by sa mali uplatňovať všeobecne na všetky krajiny, avšak zároveň by mali zohľadňovať rôzne kontexty.

c) Transparentnosť, vykonávanie a zodpovednosť

Zodpovednosť za dosiahnutie želaných výsledkov nesú v prvom rade jednotlivé krajiny. Mal by sa stanoviť harmonogram pre začatie činnosti na všetkých úrovniach v záujme dosiahnutia cieľov. Harmonogram by mal siahať do roku 2050, pričom splnenie cieľov a úloh by malo byť stanovené do roku 2030.

d) Koherentnosť

Rámec by mal byť v súlade s existujúcimi medzinárodne dohodnutými cieľmi a úlohami, napríklad v oblasti zmeny klímy, biodiverzity, obmedzovania rizika katastrofy a minimálnej sociálnej ochrany.

OECD

Keďže OECD hrala významnú úlohu pri tvorbe MRC, aktívne sa zapojila do rozvoja nového rámca. Bola založená horizontálna koordinačná skupina, ktorá pripravila spoločný dokument „The OECD's contribution to the post-2015 development agenda: a storyline“. Dokument identifikuje rôzne možnosti vkladu OECD, ako je štatistická a analytická expertíza, historickú pamäť v oblasti rozvojovej pomoci, efektívnosti pomoci a koherencie politik pre rozvoj.

Občianska spoločnosť

Kampaň „Beyond 2015“ spojila 620 mimovládnych organizácií (MVO) v 97 krajinách s cieľom vytvoriť silný a legitímny rámec po roku 2015. MVO zorganizovali početné semináre a začali dialóg na rôzne tematické otázky a princípy s rozhodovateľmi. V rámci kampane bola vytvorená pracovná skupina „European Task Force of Beyond 2015 (ETF)“, ktorá predstavila v marci 2013 odporúčania k rozvojovému rámcu po roku 2015 pod názvom „Putting People and Planet First“. Nový rámec by mal byť postavený na princípoch ľudských práv a zodpovedností, zabezpečiť rovnoprávny prístup, trvalú udržateľnosť, participáciu, transparentnosť a koherenciu iných politik s cieľmi rozvojovej politiky.

Čo sú ďalšie kroky?

Na úrovni OSN sa očakáva v máji 2013 publikovanie správy pracovnej skupiny na vysokej úrovni pre rozvojovú agendu OSN po roku 2015, ktorá predstaví procese tvorby nového rozvojového rámca. Na jeseň roku 2013 sa bude konať osobitné podujatie OSN, na ktorom sa bude vyhodnocovať úsilie vyvíjané smerom k dosiahnutiu miléniových rozvojových cieľov (MRC), bude sa diskutovať o spôsoboch urýchlenia pokroku do roku 2015 a začne sa výmena názorov o tom, aké kroky by sa mohli podniknúť po cieľovom roku 2015.

V rámci EÚ sa očakáva prijatie záverov Európskej rady (Council Conclusions) v máji 2013, ktoré budú pozíciou EÚ pre osobitné podujatie OSN na jeseň 2013.

Zdroje:

Realising the Future We Want for All

http://www.un.org/en/development/desa/policy/untaskteam_undf/report.shtml

The Future We Want

<http://www.un.org/en/sustainablefuture/>

A decent life for all by 2030 – Ending poverty and giving the world a sustainable future

http://ec.europa.eu/europeaid/documents/2013-02-22_communication_a_decent_life_for_all_post_2015_en.pdf

The OECD's contribution to the post-2015 development agenda: a storyline

[http://search.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DCD/DAC\(2012\)47/REV1&docLanguage=En](http://search.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DCD/DAC(2012)47/REV1&docLanguage=En)

Putting People and Planet First

<http://www.concordeurope.org/234-report-putting-people-and-planet-first-concord-beyond2015-tf>